

Rundskriv

IS-24/2009

Psykisk helsearbeid i kommunene - rapportering for 2009

Heftets tittel: Psykisk helsearbeid i kommunene – rapportering for 2009

Utgitt: Desember 2009

Bestillingsnummer: IS-24/2009

Utgitt av: Helsedirektoratet
Kontakt: Avdeling psykisk helse
Postadresse: Pb. 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo
Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo

Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01
www.helsedirektoratet.no

Hftet kan bestilles hos: Helsedirektoratet
v/ Trykksaksekspedisjonen
e-post: trykksak@helsedir.no
Tlf.: 24 16 33 68
Faks: 24 16 33 69
Ved bestilling, oppgi bestillingsnummer: IS-24/2009

Forfattere: Jan Tvedt
Jørgen Rodal

Landets kommuner
Landets fylkesmenn

1. Bakgrunn

Dette rundskrivet omhandler rapporteringsskjemaet "Kommunale tiltak innen psykisk helsearbeid" som kommunene skal rapportere på for 2009. Skjemaet er en videreutvikling av rapporteringsskjema 2 i Helsedirektoratets rundskriv IS-24 for 2007 og 2008. Det er gjort enkelte endringer fra tidligere rapportering, bl.a. er antallet spørsmål betydelig redusert og skjemaet er gjort mer brukervennlig.

Opptappingsplanen for psykisk helse ble avsluttet i 2008. De øremerkede midlene til kommunene fra Opptappingsplanen ble i 2009 innlemmet i kommunenes frie inntekter. Gjennom de øremerkede midlene som landets kommuner har blitt tildelt også før Opptappingsplanen, er fagfeltet styrket med nær 7 000 nye årsverk. En betydelig del av kommunenes aktivitet på psykisk helsefeltet i opptappingsperioden ble finansiert av kommunenes øvrige midler. Den totale årsverksinnsatsen innenfor kommunalt psykisk helsearbeid, uavhengig av om dette er finansiert av øremerkede midler eller kommunenes øvrige midler, var 12 546 årsverk i 2008.

For å følge utviklingen etter Opptappingsplanens avslutning ble kommunene bedt om å rapportere sin innsats overfor mennesker med psykiske lidelser og problemer uavhengig av finansieringsform i 2007 og 2008. Denne rapporteringen videreføres nå i 2009. For helsemyndighetene er det sentrale siktemålet med rapporteringen å følge med på at tjenestetilbudet som har blitt bygget opp i kommunene gjennom Opptappingsplanen fremdeles sikres høy prioritet og ikke bygges ned. En annen viktig målsetting med rapporteringen er at kommunene gis et verktøy for å følge utviklingen og synliggjøre årsverksinnsatsen i det psykiske helsearbeidet.

2. Rapporteringsskjemaets innhold

Kommunalt psykisk helsearbeid utføres innen mange områder i kommunene, det kan være innen egne enheter eller avdelinger der også eksempelvis allmennlege-tjenesten og annen helsetjeneste, sosiale tjenester og skole deltar. Rapporteringsskjemaet som kommunene skal fylle ut omfatter ikke alle tjenester hvor det utføres psykisk helsearbeid. Et sentralt eksempel på et område som ikke omfattes av rapporteringen er legetjenestene. For å begrense kommunenes rapporteringsmengde vil nødvendig informasjon om eksempelvis legetjenestene hentes inn fra KOSTRA og HELFO. En nærmere beskrivelse av hvilke tjenester det skal rapporteres for fremgår av det enkelte spørsmål i rapporteringsskjemaet.

Det elektroniske skjemaet inneholder fire deler som i Excel-filen ligger på hvert sitt ark:

- "Informasjon" er en kort beskrivelse av rapporteringen. Her skal kommunenavn og kommunenummer oppgis, samt kontaktperson i kommunen. Det skal også opplyses om rådmann eller administrasjonssjef har godkjent rapporteringen.

- "Spørreskjema" – her skal kommunen fylle ut opplysninger om bl.a. årsverksinnsats fordelt på ulike tjenester til voksne og barn/unge, og årsverksinnsats fordelt etter utdanning.
- "Hjelp!" beskriver hvem som kan kontaktes ved faglige eller tekniske spørsmål til rapporteringsskjemaet.
- "Kopigrunnlag – ikke fyll ut" – dette er kopi av tallene til videre bruk. Det skal ikke fylles ut. Tallene flyttes hit fra spørreskjemaet automatisk.

3. Elektronisk rapportering

Rapporteringsskjemaet er tilrettelagt for elektronisk rapportering fra den enkelte kommune til fylkesmannen. Elektronisk versjon formidles av fylkesmannen til den enkelte kommune. Fylkesmannens elektroniske innrapportering til Helsedirektoratet opprettholdes som tidligere. Det bes om at det utfylte skjemaet returneres til fylkesmannen som vedlegg til e-post. Dersom dette ikke er mulig kan papirskjemaet som følger med dette rundskrivet brukes. Elektronisk versjon av rapporteringsrundskrivet gjøres tilgjengelig på følgende måter:

- Rapporteringsskjemaet sendes som e-post til landets fylkesmenn som videreformidler det til kommunene, herunder kontaktpersonene i psykisk helsearbeid.
- Rapporteringsskjemaet legges også ut på Helsedirektoratets hjemmeside, www.helsedirektoratet.no

4. Utfylling, tidsfrister, og godkjenning av rådmann/administrasjonssjef

Helsedirektoratet ber om at dette rapporteringsrundskrivet formidles til den instans/person som forestår utfyllingen for det psykiske helsearbeidet i kommunen.

Frist for innsending av rapporteringsskjemaet er **15. februar 2010**. Det bes om at skjemaet fylles ut nøyaktig og at tidsfristen overholdes. Utfylt skjema skal være klarert av rådmann/administrasjonssjef. Det merkes av for dette på anvist sted i rapporteringsskjemaet.

Utfylt rapporteringsskjema sendes fylkesmannen, fortrinnsvis elektronisk.

Med vennlig hilsen

Ellinor F. Major
divisjonsdirektør

Jon Hilmar Iversen
divisjonsdirektør

Vedlegg:
Kommunale tiltak innen psykisk helsearbeid – rapportering 2009

Kopi:
Helse- og omsorgsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Statens helsetilsyn
KS

Kommunale tiltak innen psykisk helsearbeid, rapportering 2009

Opplysninger om kommunen og ansvarlig for rapporteringen			
Kommunens nr	Kommunens navn		
Bydelsnr	Bydelsnavn		
Ansvarlig for innholdet i skjemaet	E-postadresse skjemaansvarlig	Telefon	Klarert med rådmann / adm. sjef
<p>Dette skjemaet er en videreutvikling av rapporteringsskjema 2 i Helsedirektoratets rundskriv IS-24 for 2007 og 2008. Det er gjort enkelte endringer fra tidligere rapportering. Antall spørsmål er betydelig redusert. Skjemaet er gjort mer brukervennlig.</p> <p>Psykisk helsearbeid i kommunene er rettet mot mennesker med psykiske vansker og lidelser uavhengig av alder. Hensikten med tiltakene i det psykiske helsearbeidet er å bidra til mestring og bedring for den enkelte, deres familier og nettverk. Tiltakene skal være rettet mot konsekvensene av de psykiske vanskene/lidelsene. Årsverk skal kun telles dersom hovedårsaken til at brukeren mottar tjenesten eller tiltaket er psykiske vansker eller lidelser. Dette er den samme avgrensingen som for 2008-rapporteringen.</p> <p>Det primærforebyggende arbeidet skal ikke inkluderes i rapporteringen. Primærforebygging betegnes også som universelle eller generelle tiltak. Dette er tiltak som rettes mot hele befolkningen eller store grupper i et område med sikte på å forebygge mulige vansker og lidelser før de oppstår.</p> <p>Tiltak og årsverk rettet mot beboere med psykiske vansker/lidelser i institusjon skal ikke telles med. Tjenester til mennesker med demens skal heller ikke inkluderes i rapporteringen.</p> <p>Noen vil ha psykiske vansker i kombinasjon med andre problemer/funksjons-/utviklingshemninger, som rusmisbruk eller psykisk utviklingshemming. Noen vil ha psykiske vansker på grunn av psykososiale belastninger, økonomiske problemer eller problemer på skole- og arbeidsplass. For disse er det bare tjenester rettet inn mot deres psykiske vansker/lidelser som skal regnes med.</p> <p>Spørsmål til rapporteringen kan rettes til Fylkesmannen ved rådgiver i psykisk helsearbeid.</p>			

Midler til brukermedvirkning	
<p>1. Hvilket beløp bevilget kommunen til brukermedvirkning i organisert form i 2009? Vennligst oppgi svaret i 1000 kr</p> <p>Omfatter bevilgninger til organisasjoner for mennesker med psykiske lidelser og/eller deres pårørende, for å sikre brukermedvirkning på systemnivå. Omfatter også brukerråd ol.</p>	
Kommentarer til spørsmål 1:	

Årsverk fordelt på ulike tjenester til personer med psykiske vansker/lidelser

I spørsmål 2 til 10 skal det oppgis hvor mange årsverk kommunen yter i ulike typer tjenester til hhv. voksne (2 til 7) og barn/unge (8 til 10).

Årsverkene skal deles etter hvem det psykiske helsearbeidet har vært rettet mot: voksne eller barn og unge. For ansatte som arbeider med oppgaver som faller inn under ulike spørsmål i skjemaet, fordeles årsverkene forholdsmessig mellom de ulike oppgavene. Tjenester som ikke er entydig rettet mot psykisk helsearbeid, må skjønsmessig oppgis i henhold til hva som går med til psykisk helsearbeid.

Beregning av årsverk:

Vennligst ta utgangspunkt i en representativ uke, fortrinnsvis uke 46, når årsverk beregnes. Dersom situasjonen i uke 46 ikke var representativ, vennligst velg en annen uke og legg inn merknad om dette i kommentarfeltet. Årsverk tar utgangspunkt i antall heltidsansatte pluss antall deltidsansatte omregnet til heltidsansatte.

Følgende skal tas med:

- Faste ansatte
- Ansatte i engasjementer
- Ekstrahjelp og vikarer, hvis over 4 måneders varighet for hver enkelt.

Følgende skal ikke tas med:

- Ansatte i svangerskapspermisjon
- Overtid

Årsverksinnsats tjenester for voksne med psykiske vansker/lidelser

Spørsmål 2 til 7 gjelder antall årsverk som ytes i tjenester for voksne. Årsverk skal fordeles på ulike tjenester. Som voksne regnes personer på 18 år og over. Dersom kommunen har annen aldersavgrensning av tjenester for voksne, vennligst gi melding om dette i kommentarfelt.

Svarene skal oppgis med en desimal.

Legg merke til at svarene på spørsmål 2 til 7 summeres automatisk. Vennligst kontroller summen før du går videre med utfylling av skjemaet.

2. Hvor mange årsverk ytes i boliger med fast tilknyttet personell for personer med psykiske vansker/lidelser? Gjelder årsverk i alle typer boliger med stasjonært personell (dag og/eller natt), som kommunale bofellesskap, kommunale boliger og omsorgsboliger. Årsverk i boliger hvor det *betales husleie* skal telles, ikke institusjoner.

Kommentarer til spørsmål 2:

3. Hvor mange årsverk ytes i forbindelse med hjemmetjenester (med enkeltvedtak) for hjemmeboende personer over 18 år med psykiske vansker/lidelser? Her skal ikke årsverk i boliger rapportert under spørsmål 2 tas med.

Kommentarer til spørsmål 3:

4. Hvor mange årsverk ytes til behandling, rehabilitering, koordinering/faglig ledelse? Her registreres både årsverk i tiltak organisert for grupper og individuelle tiltak overfor personer med psykiske vansker/lidelser. Omfatter også årsverk til støttesamtaler, ansvarsgrupper og veiledning. Oppfølging uten enkeltvedtak skal føres her. Årsverk tatt med under spørsmål 3 skal ikke registreres her.

Kommentarer til spørsmål 4:

<p>5. Hvor mange årsverk ytes i aktivitetssenter og/eller dagsenter for personer med psykiske vansker/lidelser? Gjelder årsverk til aktivitetssentre og/eller dagsenter som en dag i uken eller mer er rettet mot målgruppen. Enkelte sentre kan også være rettet mot andre målgrupper, og da må årsverk til tjenester for personer med psykiske vansker/ lidelser anslås.</p>	
<p>Kommentarer til spørsmål 5:</p>	
<p>6. Hvor mange årsverk ytes til andre aktiviteter, kultur og fritidstilbud rettet mot personer med psykiske vansker/lidelser? Her føres årsverk til andre typer aktiviteter, aktiviserings tiltak, kultur og fritidstilbud, f.eks. miljø- og fritidskontakter, trimtiltak, turgrupper, teater-/konsertdeltakelse, støttegrupper.</p>	
<p>Kommentarer til spørsmål 6:</p>	
<p>7. Hvor mange årsverk ytes til kommunalt tilrettelagte arbeidstiltak for personer med psykiske vansker/lidelser? Her er det årsverk for kommunalt ansatte som tilrettelegger for kommunale arbeidstiltak som skal oppgis. Ved tiltak i samarbeid med NAV, er det kun årsverk i kommunen som skal tas med, og ikke årsverk utført av NAV. Merk at det er årsverk knyttet til rene arbeidstiltak og arbeidstorbærende aktiviteter, ikke aktivisering, som skal oppgis. Aktivisering skal oppgis i spørsmål 6.</p>	
<p>Kommentarer til spørsmål 7:</p>	
<p>Autosummering årsverk tjenester for voksne</p>	<p>0,0</p>

<p>Årsverksinnsats tjenester for barn og unge med psykiske vansker/lidelser</p>	
<p>Spørsmål 8 til 10 gjelder antall årsverk som ytes i tjenester for barn og ungdom, som skal fordeles på ulike tjenester. Som barn og unge regnes personer i alderen 0-17 år. Årsverk i forbindelse med tiltak til barn av psykisk syke foresatte skal også tas med her.</p> <p>Dersom tjenestene som er spesifisert i spørsmålene har en annen aldersinnretning, f.eks. opp til 23 år, skal de likevel føres i denne delen av skjemaet. Gi i så fall tilleggsopplysninger (hvor mange årsverk som gjelder aldersgruppen 18-23 år) i kommentarfelt.</p> <p>Svarene skal oppgis med en desimal.</p> <p>Legg merke til at svarene på spørsmål 8 til 10 blir summert automatisk. Vennligst kontroller summen før du går videre med utfylling av skjemaet.</p> <p>For detaljer om beregning av årsverk, se innledning til spørsmål 2 til 10.</p>	
<p>8. Hvor mange årsverk ytes i helsestasjons- og skolehelsetjeneste rettet inn mot psykiske vansker/lidelser hos barn og unge? Her skal årsverk til samtaler, behandling, oppfølging og lignende som ut fra arbeidets innhold er å forstå som helsestasjons-/skolehelsetjeneste oppgis. Dersom slike årsverk av praktiske årsaker er fysisk plassert eller blir utført av andre etater (som barnehage, barnevern og oppvekst/ kulturetat), skal de likevel regnes med her.</p>	
<p>Kommentarer til spørsmål 8:</p>	
<p>9. Hvor mange årsverk ytes i behandling, oppfølging, rehabilitering og miljøarbeid? Her skal årsverk utenfor helsestasjons-/skolehelsetjenesten, som arbeider overfor barn og unge med psykiske vansker/lidelser føres opp. Dette kan være innen egen enhet, PP-tjenesten m.m.</p>	
<p>Kommentarer til spørsmål 9:</p>	

10. Hvor mange årsverk ytes innen aktiviteter, kultur og fritidstiltak til barn og ungdom med psykiske vansker eller lidelser? Her føres årsverk som tilrettelegger for deltakelse på arenaer som fritidsklubb, idrettslag mv.	
Kommentarer til spørsmål 10:	
Autosummering årsverk tjenester for barn og unge	0,0

Årsverk fordelt etter utdanning		
I spørsmålene 11 til 18 ber vi deg om å fordele årsverkene som er oppgitt i tiltak for hhv. voksne og barn/unge etter hvilken utdanning personellet har. Det er laget samlekategori som omfatter ulike utdanninger.		
Merk at ved fravær utover 4 måneder, hvor det er ansatt vikar, må vikarens utdanning registreres.		
Med videreutdanning menes utdanning med minst ett års normert studietid.		
Svarene skal oppgis med en desimal.		
Legg merke til at svarene på spørsmål 11 til 18 summeres automatisk. Vennligst kontroller summen før du går videre med utfylling av skjemaet.		
For detaljer om beregning av årsverk, se innledning til spørsmål 2 til 10.		
Hvor mange av årsverkene i hhv. tiltak for voksne og barn/unge utføres av personer med...	Årsverk voksne	Årsverk barn og unge
11. ... helse- og sosialfag fra videregående skole <i>med</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid?		
12. ... helse- og sosialfag fra videregående skole, <i>uten</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid?		
13. ... helse- /sosialfag fra høyskole <i>med</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid?		
14. ... helse- /sosialfag fra høyskole <i>uten</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid?		
15. ... psykologer?		
16. ... annen høyskole-/universitetsutdanning <i>med</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid?		
17. ... annen høyskole-/universitetsutdanning <i>uten</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid?		
18. ... annen utdanning enn spesifisert i spørsmål 11-17? Spesifiser hvilke utdanninger som inngår i kommentarfeltet under.		
Autosummering årsverk	0,0	0,0
Kommentarer til spørsmål 11-18:		

Støttekontaktmottakere med psykiske vansker/lidelser	
Spørsmål 19 og 20 dreier seg om antall mottakere av støttekontakt. Vennligst ta utgangspunkt i den samme representative uka som i spørsmål om årsverk (spørsmål 2 til 18).	
Som barn og unge regnes personer i alderen 0-17 år. Dersom kommunen definerer barn og unge annerledes, f.eks. opp til 23 år, skal man registrere også disse som barn/unge, men det er svært viktig at en i så fall gir opplysninger i kommentarfeltet om hvilken aldersinndeling som er lagt til grunn.	
19. Hvor mange voksne med psykiske vansker/lidelser har støttekontakt? Deltakere i gruppebaserte fritidstilbud skal ikke registreres her, kun mottakere av individuell støttekontakt.	
20. Hvor mange barn og unge med psykiske vansker/lidelser har støttekontakt? Deltakere i gruppebaserte fritidstilbud skal ikke registreres her, kun mottakere av individuell støttekontakt.	
Kommentarer til spørsmål 19 - 20	

Organisering av det psykiske helsearbeidet

I spørsmål 21 og 22 skal du oppgi hvordan arbeidet med psykisk helse, for hhv. voksne og barn/unge, er organisert i din kommune.

21. Hvilken organisering har kommunen for arbeid med psykisk helse for voksne? Kryss av for det alternativet som passer (*kun ett kryss; X for mest relevant kategori, la de andre være åpne*).

Egen enhet/tjeneste

Arbeidet med psykisk helsearbeid er plassert i en egen enhet, på linje med andre enheter f.eks. pleie og omsorg eller sosiale tjenester. Dette alternativet velges også dersom kommunen har etablert en egen tjeneste med spesialisert personell. Tilsvare modell 1 og 4 i rapporteringen for 2008 (IS-24/2008 spørsmål 24).

Integrerte tjenester

Psykisk helsearbeid ivaretas av de ansatte innenfor de ulike kommunale tjenestene som innbyggerne med psykiske vansker/lidelser benytter. De enkelte sektorene har et selvstendig ansvar for å drive psykisk helsearbeid. Det er ikke etablert egen enhet for psykisk helsearbeid. Tilsvare modell 2 i rapporteringen for 2008 (IS-24/2008 spørsmål 24).

Ansvar hos rådmann/helsesjef

Det er plassert et klart ansvar for arbeidet med psykisk helsearbeid for voksne i stab hos rådmannen eller hos helsesjefen. Utover dette er det ikke etablert noen egen enhet for psykisk helsearbeid. Tilsvare modell 3 i rapporteringen for 2008 (IS-24/2008 spørsmål 24).

22. Hvilken organisering har kommunen for arbeid med psykisk helse for barn og unge? Kryss av for det alternativet som passer (*kun ett kryss; X for mest relevant kategori, la de andre være åpne*).

Egen enhet/tjeneste

Arbeidet med psykisk helsearbeid er plassert i en egen enhet, på linje med andre enheter f.eks. pleie og omsorg eller sosiale tjenester. Dette alternativet velges også dersom kommunen har etablert en egen tjeneste med spesialisert personell. Tilsvare modell 1 og 4 i rapporteringen for 2008 (IS-24/2008 spørsmål 26).

Integrerte tjenester

Psykisk helsearbeid ivaretas av de ansatte innenfor de ulike kommunale tjenestene som innbyggerne med psykiske vansker/lidelser benytter. De enkelte sektorene har et selvstendig ansvar for å drive psykisk helsearbeid. Det er ikke etablert egen enhet for psykisk helsearbeid. . Tilsvare modell 2 i rapporteringen for 2008 (IS-24/2008 spørsmål 26).

Ansvar hos rådmann/helsesjef

Det er plassert et klart ansvar for arbeidet med psykisk helsearbeid for barn og unge i stab hos rådmannen eller hos helsesjefen. Utover dette er det ikke etablert noen egen enhet for psykisk helsearbeid. . Tilsvare modell 3 i rapporteringen for 2008 (IS-24/2008 spørsmål 26).

Kommentarer til spørsmål 21 og 22:

Helsedirektoratet

Pb. 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo

Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01

www.helsedirektoratet.no

